

اندیشه سیاسی متفکران اسلامی

جلد سوم: فقه سیاسی شیعه

جمع آوری: محسن مهاجرنیا

شناسنامه پژوهشی اثر

عنوان طرح نامه: تاریخ اندیشه سیاسی متفکران مسلمان
(جلد سوم: فقه سیاسی شیعه)

پژوهشکده: نظام های اسلامی ، گروه علمی: سیاست،
محقق: جمعی از محققان زیر نظر محسن مهاجرنیا
ناظر علمی: محسن مهاجرنیا

ارزیابان علمی: احمد جهان بزرگی ، ، سید ناصر تقوی ، غلامرضا مهدوی و محمدباقر حشمت زاده

موضوع اصلی: تاریخ اندیشه سیاسی متفکران مسلمان

موضوع فرعی: فقه سیاسی شیعه

مدت انجام تحقیق: ۳ سال

اندیشه سیاسی متفکران اسلامی جلد سوم: فقه سیاسی شیعه

به اهتمام: محسن مهاجرنیا
ناشر: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی
طراح جلد: سید ایمان نوری نجفی
چاپ اول: ۱۳۸۹ شماریان: ۲۵۰۰ نسخه
قیمت دوره: ۲۱۰۰۰ تومان
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۰۸۰۰-۷-۲
لیتوگرافی، چاپ و صحافی: سازمان چاپ و انتشارات

مرشده: مهاجرنیا، محسن - ۱۳۱۲-

عنوان و نام پدیدآور: اندیشه سیاسی متفکران اسلامی / به اهتمام محسن مهاجرنیا.
مشخصات نشر: تهران: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۸۹.

مشخصات ظاهری: ۳ ج. - قیمت دوره: ۲۱۰۰۰۰ ریال

شابک دوره: 2- 030 - 108 - 600 - 978 ج. ۱: 0 - 005 - 108 - 600 - 978

ج. ۲: 7 - 006 - 108 - 600 - 978 ج. ۳: 4 - 007 - 108 - 600 - 978

وضعیت فهرست نویسی: فیا یادداشت: کتابنامه یادداشت: نمایه

موضوعات: ج. ۱: فلسفه سیاسی اسلام - ج. ۲: فقه سیاسی شیعه - ج. ۳: فقه سیاسی شیعه.

موضوع: اسلام و سیاست. موضوع: مجتهدان و علما - نظریه‌های سیاسی و اجتماعی.

موضوع: شیعه و سیاست. موضوع: علوم سیاسی -- فلسفه. موضوع: روحانیت - ایران -- فعالیت‌های سیاسی.

موضوع: تفکر دینی - ایران - تاریخ. موضوع: دین و سیاست - ایران - تاریخ - قرن ۱۳-۱۱.

موضوع: فلسفه اسلامی. موضوع: ایران - سیاست و حکومت - قرن ۱۴.

شناسه افزوده: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.

رده‌بندی کنگره: ۱۳۸۸ الف ۸۴۳/۲۳۱ BP

رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۱۸۳۲ شماره کتابشناسی ملی: ۱۹۲۰۹۹۹

فروشگاه و نمایشگاه دانش: تقاطع بزرگراه شهید مدرس و خیابان شهید بهشتی، پلاک ۵۶
تلفن: ۸۸۵۰۵۱۰۲ - ۸۸۵۰۳۳۴۱

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

فهرست

پیشگفتار.....	۱۷
گفتار اول: اندیشه سیاسی سید عبدالحسین لاری.....	۲۱
فصل اول: زندگی و زمانه.....	۲۳
۱. از تولد تا هجرت سید لاری به ایران.....	۲۳
هجرت به ایران (لارستان).....	۲۴
۱. درگیری بین خوانین لارستان.....	۲۴
۲. رقابت‌های شدید بین فرزندان حاکم متوفی لارستان (فتحعلی‌خان).....	۲۴
۳. ناامنی راه‌ها و عدم تأمین مالی و جانی به‌خصوص برای قشر قدرتمند تجار لارستان.....	۲۵
۲. از زمان هجرت تا مشروطیت.....	۲۶
اجرای سیاست الهی در مورد یهودیان.....	۲۶
اقدامات ضدسیونری نهضت لارستان.....	۲۷
۳. از مشروطیت تا استبداد صغیر.....	۲۷
الف. ایجاد انجمن اسلامی.....	۲۷
ب. حمایت از مشروطه‌خواهان شیراز.....	۲۸
۴. از استبداد صغیر تا رحلت (وفات).....	۲۸
فصل دوم: آثار سیاسی، اجتماعی (میراث علمی سید لاری).....	۳۳
مقدمه.....	۳۳
۱. بررسی برخی از آثار سیاسی.....	۳۴

۲۵.....	۲. عناوین آثار سیاسی - اجتماعی.....
۳۶.....	۳. اهمیت سید لاری و آثارش.....
۳۹.....	فصل سوم: مبانی و اصول اندیشه سیاسی سید لاری.....
۳۹.....	۱. عوامل مؤثر بر اندیشه سیاسی سید لاری.....
۴۰.....	۲. مبانی معرفتی.....
۴۱.....	۳. روش‌شناسی.....
۴۴.....	۴. بینش و جهان‌شناسی.....
۴۵.....	الف. جهان‌شناسی (جهان‌بینی).....
۴۵.....	۱. اسلام بی‌جان.....
۴۵.....	۲. اسلام تسلیمی (منقاد).....
۴۵.....	۳. اسلام تطبیقی (مقایسه‌ای).....
۴۶.....	۴. اسلام تطبیقی برتر.....
۴۶.....	۵. اسلام راستین و فطری (تنها نظام حقیقی).....
۴۷.....	ب. انسان‌شناسی.....
۴۸.....	ج. جامعه: مفهوم جامعه.....
۵۳.....	فصل چهارم: جایگاه سیاست از دیدگاه سید لاری.....
۵۳.....	۲. تعریف اصطلاحی.....
۵۴.....	تعریف سیاست از نظر فقها و اندیشمندان اسلامی.....
۶۱.....	فصل پنجم: حکومت از دیدگاه سید لاری.....
۶۲.....	انواع حکومت‌ها.....
۶۳.....	غایت حکومت.....
۶۳.....	۱. از بین بردن ظلم که مایه استبداد است.....
۶۸.....	۲. تخصیص آیات و احادیث در مذمت ستمکاران غیرمسلمان است.....
۶۹.....	۳. همکاری با ستمگران در امور مباح.....
۷۰.....	۴. وجوب اطاعت سلطان.....
۷۰.....	۵. بخشایش همگانی الهی.....
۷۱.....	۶. امید به رحمت الهی.....
۷۱.....	۷. تعمیم اجر و ثواب.....
۷۲.....	۸. محبت اهل بیت (علیهم‌السلام).....

۷۳.....	۸. رحمانیت و رحیمیت رحمانی.....
۷۴.....	۹. شفاعت.....
۷۵.....	نتیجه.....
۷۷.....	۲. ایجاد عدالت و مساوات.....
۷۹.....	۳. حفظ مملکت اسلامی: (حفظ حکومت است).....
۸۰.....	ولایت فقیه.....
۸۴.....	دلالت اخبار (روایت بر ولایت فقیه).....
۸۶.....	منشأ اشکالات رد شمول ولایت فقیه.....
۸۷.....	مناصب فقیه.....
۹۰.....	ملزومات حکومت از دیدگاه سید لاری.....
۹۱.....	۱. امر به معروف و نهی از منکر.....
۹۲.....	۲. اقامه حدود در عصر غیبت.....
۹۳.....	۳. امر قضا در عصر غیبت.....
۹۳.....	۴. اقامه نماز جمعه در عصر غیبت.....
۹۴.....	۵. امر به جهاد علیه کفار.....
۹۷.....	فصل ششم: مشروعیت و انواع آن در اندیشه سیاسی سید لاری.....
۹۷.....	مقدمه.....
۱۰۰.....	جایگاه قانون و مجلس از دیدگاه سید لاری.....
۱۱۰.....	مجلس و سید لاری.....
۱۱۱.....	شرایط سه گانه عضویت در مجلس ملی اسلام.....
۱۱۱.....	۱. شرط اول.....
۱۱۱.....	۲. شرط دوم.....
۱۱۲.....	۳. شرط سوم.....
۱۱۲.....	وظایف اعضای مجلس.....
۱۱۳.....	شروط کمال و تکمیل مجلس.....
۱۱۵.....	خاتمه و نتیجه گیری.....
۱۱۹.....	گفتار دوم: اندیشه سیاسی کاشف الغطاء.....
۱۲۱.....	مقدمه.....

فصل اول: زندگی و زمانه کاشف الغطاء.....	۱۲۵
الف. شرح حال.....	۱۲۵
۱. سفرهای ایشان.....	۱۲۶
۲. آثار ایشان.....	۱۲۸
۳. ادبیات سیاسی.....	۱۲۸
ب. شرایط زمانه و اوضاع سیاسی.....	۱۲۹
فصل دوم: زمینه‌های اندیشه سیاسی کاشف الغطاء.....	۱۳۳
۱. زمینه‌های داخلی.....	۱۳۳
۲. زمینه‌های جهانی اندیشه سیاسی کاشف الغطاء.....	۱۳۶
چالش‌های بیرونی جهان اسلام.....	۱۳۷
سلطه استعماری آمریکا.....	۱۳۷
نقش بر آب کردن توطئه آمریکا.....	۱۳۹
ماهیت استعمار نوین در اندیشه کاشف الغطاء.....	۱۴۱
روش‌های مواجهه فعال با استعمار از نظر کاشف الغطاء.....	۱۴۲
۱. راه دعوت و ارشاد.....	۱۴۲
۲. راه مقاومت مسالمت‌آمیز و مبارزه منفی.....	۱۴۲
۳. جنگ و انقلاب و شورش.....	۱۴۳
سلطه صهیونیسم.....	۱۴۳
پدیده کمونیسم.....	۱۴۵
نقش استعمار در فرقه‌سازی در جهان اسلام.....	۱۴۵
۱. بهائیت.....	۱۴۵
۲. وهابیت.....	۱۴۶
فصل سوم: آسیب‌شناسی سیاسی جهان اسلام.....	۱۴۷
الف. تفرقه.....	۱۴۷
وحدت، جوهره اندیشه مرحوم کاشف الغطاء.....	۱۴۷
اختلاف شیعه و اهل سنت.....	۱۴۸
علل و عوامل تفرقه و پراکندگی مسلمانان.....	۱۴۹
شرایط تحقق وحدت.....	۱۴۹
عوامل و راه‌های نیل به وحدت اسلامی.....	۱۵۰

۱. ابعاد و عوامل اخلاقی و اجتماعی	۱۵۰
۲. ابعاد و عوامل عقیدتی، فکری و فرهنگی	۱۵۱
۳. ابعاد و عوامل سیاسی - اقتصادی	۱۵۱
ب. متولیان امور مذهبی	۱۵۲
ج. حاکمان نالایق	۱۵۲
د. عدم ثبات و استقامت	۱۵۳
هـ. شعارزدگی	۱۵۳
و. نفاق	۱۵۳
ز. از خودیگانگی فرهنگی و غربزدگی	۱۵۴
ح. جهالت دینی	۱۵۴
علت سستی مردم در دین	۱۵۴
راهکارهای برون رفت از بحران ها	۱۵۵
۱. رسیدن به خود آگاهی	۱۵۵
۲. اصلاح درونی	۱۵۵
۳. مشارکت سیاسی فعال	۱۵۵
۴. همراهی عالمان و حاکمان	۱۵۶
۵. اتحاد	۱۵۶
۶. بهبودی اقتصادی	۱۵۶
۷. اصلاح رفتار حکومت ها با مردم	۱۵۷
۸. شناخت دقیق و بی‌پیرایه دین و مکتب	۱۵۷
۹. اصلاح مراکز دینی و علمی	۱۵۷
فصل چهارم: دین و سیاست	۱۵۹
۱. مفهوم سیاست	۱۵۹
۲. مفهوم قدرت	۱۶۰
۳. دین و سیاست	۱۶۰
۴. دین و مقتضیات زمان و مکان	۱۶۱
فصل پنجم: نظام سیاسی از دیدگاه کاشف الغطاء	۱۶۵
حاکمیت و ویژگی‌های حاکم	۱۶۶
مراتب ولایت و حکومت	۱۶۷

- الف. ولایت خداوند متعال بر بندگان خود..... ۱۶۷
- ب. ولایت پیامبر و ائمه..... ۱۶۷
- ج. ولایت فقیه..... ۱۶۸
- د. ولایت عدول مؤمنین..... ۱۶۸
- ولایت فقیه الگوی حکومت دوران غیبت..... ۱۶۹
- فصل ششم: جایگاه مردم در اندیشه سیاسی کاشف الغطاء..... ۱۷۳
- اقسام حقوق..... ۱۷۴
۱. حقوق انسان در قبال خودش..... ۱۷۴
۲. حقوق میان انسان و خالق خود..... ۱۷۴
۳. حقوق میان انسان و سایر مخلوقات..... ۱۷۴
- تساوی حقوق اجتماعی انسان‌ها..... ۱۷۴
- حق شوری..... ۱۷۵
- نظارت همگانی امر به معروف و نهی از منکر..... ۱۷۶
- احزاب..... ۱۷۶
- جایگاه زنان در جامعه..... ۱۷۷
- فصل هفتم: روابط خارجی حکومت اسلامی..... ۱۷۹
- اصل مسالمت با بیگانگان..... ۱۷۹
- اصل اعتدال در روابط خارجی..... ۱۸۰
- سیاست‌های کلی در مواجهه با بیگانگان..... ۱۸۲
- پیمان‌های حکومت اسلامی با خارج..... ۱۸۳
- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری..... ۱۸۳
- گفتار سوم: اندیشه سیاسی شهید مدرس..... ۱۸۵
- فصل اول: شرح احوال مدرس..... ۱۸۷
- الف. مدرس و شجاعت..... ۱۸۹
- ب. مدرس و وارستگی..... ۱۹۰
- ج. مدرس و وطن‌خواهی بر پایه تفکر دینی..... ۱۹۱
- فصل دوم: اوضاع اجتماعی و سیاسی ایران در عصر مدرس..... ۱۹۳
- الف. فضای داخلی ایران عصر قاجار..... ۱۹۴

ب. فضای سیاسی بین‌الملل در عصر قاجار.....	۱۹۵
فصل سوم: جایگاه سیاست از دیدگاه مدرس.....	۲۰۱
فصل چهارم: دولت و حکومت در اندیشه سیاسی مدرس.....	۲۰۹
الف. وطن.....	۲۰۹
ب. مردم (ملت، امت) و جایگاه آنها در مملکت اسلامی.....	۲۱۲
فصل پنجم: خاستگاه و مشروعیت حکومت.....	۲۱۹
۱. عصر حضور معصوم.....	۲۲۲
۲. عصر غیبت و قرارداد اجتماعی.....	۲۲۲
فصل ششم: انواع حکومت و حکومت مطلوب در دیدگاه مدرس.....	۲۲۵
فصل هفتم: ارکان، وظایف و مسئولیت حکومت.....	۲۳۱
الف. قوه مجریه.....	۲۳۲
ب. قوه مقننه.....	۲۳۳
ج. قوه قضائیه.....	۲۳۴
وظایف، اختیارات و مسئولیت‌های حکومت.....	۲۳۷
الف. وظایف و اختیارات حکومت در سیاست داخلی.....	۲۳۷
ب. وظایف و اهداف حکومت در زمینه سیاست خارجی.....	۲۴۰
فصل هشتم: مدرس و مسئله قانون و عقب‌ماندگی ایران.....	۲۴۷
فصل نهم: غرب و پدیده‌های غربی در نظرگاه مدرس.....	۲۵۷
الف. مدارس جدید.....	۲۵۸
ب. شهرسازی.....	۲۵۹
احزاب سیاسی.....	۲۶۰
گفتار چهارم: اندیشه سیاسی شهید سید محمدباقر صدر.....	۲۶۳
فصل اول: زندگی و زمانه.....	۲۶۵
مشی سیاسی شهید صدر و اوضاع و شرایط عصر وی.....	۲۶۸
آثار و فعالیت‌های سیاسی و اجتماعی.....	۲۷۲
الف. سیاست و اجتماع.....	۲۷۴
فصل دوم: مبانی نظری اندیشه سیاسی صدر.....	۲۷۹
۱. روش‌شناسی.....	۲۷۹

۲۸۱.....	۲. انسان‌شناسی.....
۲۸۷.....	فصل سوم: دین و سیاست.....
۲۹۰.....	جایگاه سیاست.....
۲۹۲.....	قدرت.....
۲۹۷.....	فصل چهارم: نظام سیاسی در اندیشه صدر.....
۲۹۸.....	نظام باید بر اساس دین باشد.....
۳۰۲.....	الف. حکومت اسلامی.....
۳۰۶.....	مشروعیت حکومت.....
۳۰۹.....	فصل پنجم: انواع و اشکال حکومت.....
۳۰۹.....	۱. حکومت مشروطه.....
۳۱۰.....	۲. حاکمیت ملی و قیومیت فقیه.....
۳۱۱.....	۳. ولایت فقیه و رهبری مرجعیت.....
۳۱۲.....	انواع حکومت از نظر شهید صدر.....
۳۱۴.....	۱. پایه‌های ایدئولوژیک.....
۳۱۴.....	۲. پایه‌های اخلاقی.....
۳۱۵.....	۳. پایه‌های اجتماعی.....
۳۱۷.....	فصل ششم: اهداف حکومت.....
۳۱۷.....	۱. عدالت.....
۳۱۹.....	۲. آزادی.....
۳۲۳.....	فصل هفتم: شرایط و ویژگی‌های کارگزاران حکومت اسلامی.....
۳۲۵.....	مشارکت.....
۳۲۶.....	ساز و کارهای مشارکت.....
۳۲۶.....	۱. شورا.....
۳۲۷.....	۲. بیعت.....
۳۲۷.....	۳. انتخابات.....
۳۲۸.....	اخلاق کارگزاران.....
۳۳۱.....	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....
۳۳۵.....	گفتار پنجم: اندیشه سیاسی امام خمینی.....

۳۳۷.....	شرح حال
۳۴۳.....	اندیشه سیاسی
۳۴۷.....	منشأ و غایت حکومت
۳۴۷.....	۱. عدالت
۳۵۱.....	۲. قانون آزادی
۳۵۷.....	انواع حکومت‌ها
۳۶۷.....	گوهر اندیشه امام: ولایت فقهی
۳۷۵.....	الف. دلایل عقلی
۳۷۷.....	ب. دلایل نقلی
۳۸۳.....	نحوه تحقق نظام ولایت فقیه
۳۹۱.....	مشروعیت و مبانی آن
۳۹۷.....	حدود اختیارات ولی فقیه
۴۰۰.....	۱. قانون الهی
۴۰۱.....	۲. قانون موضوعه
۴۰۱.....	۳. عدالت
۴۰۲.....	۴. امر به معروف و نهی از منکر
۴۰۲.....	۵. انتقاد، نظارت و نصیحت
۴۰۳.....	۶. مصلحت جامعه
۴۰۵.....	جایگاه مردم در نظام سیاسی اسلام
۴۰۹.....	آزادی و لیبرالیسم
۴۱۷.....	دین و سیاست
۴۲۳.....	گفتار ششم: اندیشه سیاسی مقام معظم رهبری آیت‌الله خامنه‌ای
۴۲۵.....	مقدمه
۴۲۷.....	زندگی‌نامه آیت‌الله خامنه‌ای
۴۲۸.....	دوران تحصیلات
۴۳۰.....	دوران مبارزه سیاسی
۴۳۳.....	در آستانه پیروزی انقلاب اسلامی
۴۳۵.....	فصل اول: کلیات و مفاهیم اساسی اندیشه سیاسی

۴۳۵.....	۱. جایگاه و مفهوم سیاست
۴۳۷.....	۲ موضوع سیاست
۴۳۹.....	چستی اندیشه سیاسی
۴۴۰.....	گونه‌شناسی اندیشه سیاسی اسلام
۴۴۱.....	الف. فلسفه سیاسی
۴۴۱.....	فلسفه سیاسی اسلام یا فلسفه سیاسی اسلامی؟
۴۴۶.....	آسیب‌شناسی فلسفه سیاسی اسلام
۴۴۸.....	ب. کلام سیاسی
۴۵۱.....	ج. فقه سیاسی
۴۵۵.....	فصل دوم: مبانی اندیشه سیاسی
۴۵۵.....	مقدمه
۴۵۸.....	الف. مبانی هستی‌شناسی
۴۶۰.....	۱. وابستگی جهان و انسان به قدرت برتر
۴۶۰.....	۲. آفریدگاری
۴۶۰.....	۳. دانش بی‌پایان خدا
۴۶۰.....	۴. عبودیت یکسان همه موجودات در برابر خدا
۴۶۱.....	۵. نفی عبودیت غیر خدا است
۴۶۱.....	۶. نفی طبقات اجتماعی
۴۶۲.....	۷. تأثیرات روانی توحید
۴۶۲.....	ب. مبانی انسان‌شناختی
۴۷۱.....	ج. مبانی فرجام‌شناسی
۴۷۳.....	فصل سوم: دین و سیاست
۴۷۶.....	۱. عدم شناخت اسلام
۴۷۷.....	۲. ادعای حفظ دین از فساد
۴۷۸.....	۳. تبلیغات اسلام آمریکایی
۴۷۸.....	۴. مقابله با جنبش‌های اسلامی
۴۷۹.....	۵. انتقام دشمنان اسلام
۴۸۱.....	فصل چهارم: فرد و جامعه
۴۸۵.....	جامعه آرمانی اسلامی

ویژگی‌های جامعه اسلامی از منظر مقام معظم رهبری	۴۸۶
جامعه جاهلی	۴۸۸
ویژگی‌های جامعه جاهلی	۴۸۸
آسیب‌شناسی جامعه اسلامی	۴۸۹
فصل پنجم: قانون در جامعه	۴۹۱
۱. تعریف قانون	۴۹۱
۲. ۱. فلسفه و اهمیت قانون	۴۹۱
۳. قانون تشریعی و قانون تکوینی	۴۹۲
۴. منشأ قانون	۴۹۳
۵. ویژگی‌های قانون اسلامی	۴۹۶
فصل ششم: آزادی در اندیشه سیاسی	۴۹۹
۱. گونه‌شناسی آزادی از نگاه اسلام	۵۱۲
الف. آزادی حقیقی	۵۱۵
ب. آزادی ظاهری	۵۱۶
۲. حدود آزادی	۵۱۶
ارزش‌های محدود کننده اجتماعی	۵۱۸
۱. موانع درونی آزادی	۵۱۹
۲. موانع بیرونی	۵۱۹
۳. نقد آزادی در تفکر لیبرالیستی غرب	۵۲۰
فصل هفتم: قدرت و اقتدار سیاسی	۵۲۹
انواع قدرت	۵۳۰
فصل هشتم: نظام سیاسی اسلام	۵۳۷
حکومت اسلامی	۵۳۷
ولایت	۵۳۹
مفاهیم و شرایط سلبی ولایت	۵۴۲
۱. ولایت نبوی	۵۴۴
۲. ولایت سیاسی ائمه علیهم‌السلام	۵۴۶
۳. ولایت فقیه	۵۴۸
ساخت قدرت در حکومت اسلامی	۵۵۰

- الف. مدل جمهوری اسلامی ۵۵۰
- ب. مردم سالاری دینی ۵۵۲
- اصول مردم سالاری دینی ۵۵۶
- سرانجام تحقیق ۵۶۱
- کتابنامه ۵۶۳
- کتابنامه گفتار اول ۵۶۳
- کتابنامه گفتار دوم ۵۷۰
- الف. منابع عربی ۵۷۰
- کتب ۵۷۰
- کتابنامه گفتار سوم ۵۷۴
- کتابنامه گفتار چهارم ۵۷۶
- کتابنامه گفتار پنجم ۵۸۲
- کتابنامه گفتار ششم ۵۸۴
- فهرست آیات ۵۸۷
- فهرست روایات ۵۹۵
- نمایه ۵۹۷

پیشگفتار

پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و استقرار نظامی بر اساس آموزه‌ها و احکام آن در ایران از یک‌سو و شکست مکتب‌های بشری و ناکامی نظام‌های گوناگون اجتماعی در تأمین نیازهای مادی و معنوی انسان از سوی دیگر، بر گستره انتظار بشر از اسلام افزوده است.

انتظار آن است که اسلام به‌عنوان دین هدایت‌فرد و اداره جامعه تبیین، نظام‌های اجتماعی آن ترسیم و دیدگاه آن در مواجهه با یافته‌های علوم انسانی و مکاتب بشری، با منطقی مستدل و مستند ارائه گشته، بینش‌ها، ارزش‌ها و منش‌های دینی متدینان، آسیب‌شناسی و ساحت قدسی دین از پیرایه‌های موهوم و موهون، پیراسته گردد.

تحقق این امور، پژوهشی دقیق، جامع و سامان‌مند پیرامون کشف و بازآفرینی آموزه‌های اسلام و نظام‌های اجتماعی آن و هم‌تنی والا و تلاشی شایسته و روزآمد را می‌طلبد و این امر بدون تأسیس نهادهای پژوهشی و آموزشی ممحض و کارآمد میسر نیست.

بدین منظور پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی که نهادی علمی و غیرانتفاعی است در قالب چهار پژوهشکده حکمت و دین‌پژوهی، نظام‌های اسلامی و فرهنگ و مطالعات اجتماعی و دانش‌نامه‌نگاری و نوزده گروه علمی تخصصی در سال ۱۳۷۳ تأسیس گردید.

پژوهشکده نظام‌های اسلامی، که مشتمل بر شش گروه اخلاق، اقتصاد،

حقوق، سیاست، مدیریت اسلامی و اندیشه جوان است، به‌طور خاص با مطالعه نظام‌های اجتماعی، اهداف زیر را تعقیب می‌کند:

۱. کشف و طراحی نظام‌های سیاسی، حقوقی و اقتصادی اسلام؛
۲. تحقیق و تبیین عالمانه مبانی و مباحث اساسی نظام‌های اجتماعی اسلام و ارائه الگوهای کاربردی در قلمرو آن؛
۳. آسیب‌شناسی نظری و کاربردی نظام جمهوری اسلامی ایران و مدد رسانی به متولیان امور و بستر سازی برای تحقق کامل‌تر نظام‌های اسلامی؛
۴. تحقیق در باب مسائل مستحدثه به انگیزه گره‌گشایی در زمینه نیازهای نوپدای فقهی؛
۵. پاسخ‌گویی به شبهات مطرح در باب فقه و نظام‌های سیاسی، حقوقی و اقتصادی اسلام؛
۶. شناخت و نقد علمی مکتب‌ها و نظام‌های معارض.

تحقیق حاضر که نتیجه تلاش علمی جمعی از محققان ارجمند با اشراف جناب دکتر محسن مهاجرنیا در گروه سیاست پژوهشکده نظام‌های اسلامی است، به موضوع اندیشه سیاسی اسلام می‌پردازد. موضوع تحقیق عنوان عامی است که مشتمل بر معرفت‌های مختلف اسلامی است. بخشی از رویکرد سیاسی اسلام به مباحث فکری و اعتقادی بر می‌گردد که در تبیین و دفاع از اصول و بنیادهای سیاسی و اساسی دین کاربرد دارند؛ مانند نقش توحید در جامعه و نقش رسالت و امامت و انتظار بشر از دین در اداره زندگی سیاسی که اصطلاحاً به آن «کلام سیاسی» اطلاق می‌شود. بخشی دیگر در مباحث رفتاری و تکالیف اجتماعی و سیاسی مکلفان حقیقی و حقوقی متمرکز است که با اصطلاح علمی «فقه سیاسی» شناخته می‌شود. بخشی دیگر از رویکرد سیاسی اسلامی در قالب مباحث هنجاری، اخلاقی و عرفانی طرح شده است که با عنوان «اخلاق مدنی اسلام» و «عرفان سیاسی اسلام» شناخته می‌شود. یک بخش مهم از رویکرد سیاسی اسلام در قالب مباحث کلی و نظری ارائه شده است که با عنوان علمی «فلسفه سیاسی اسلام» مورد توجه پژوهشگران قرار

گرفته است. البته در این میان متفکران مسلمان گاهی در قالب شیوه‌های نوینی همانند «اندرزنامه سیاسی»، «سیاست‌نامه» و «سفرنامه سیاسی» اندیشه‌ها و دیدگاه‌های سیاسی اسلامی خود را ارائه داده‌اند. آنچه در این مجموعه تقدیم می‌شود، به‌طور عمده در دو حوزه معرفتی «فلسفه سیاسی اسلام» و «فقه سیاسی» متفکران شیعی، متمرکز شده است. از مهم‌ترین راه‌های دستیابی به اندیشه سیاسی اسلام، تبیین اندیشه سیاسی متفکران مسلمان در قالب تکنواره‌ها و تحلیل دوره‌ای آن است. پژوهش حاضر رسالت خود را در مرحله نخست می‌داند و بر این باور است که راه رسیدن به اندیشه سیاسی اسلام تبیین درست اندیشه سیاسی متفکران در حوزه‌های مختلف می‌باشد.

بر خلاف تلقی کسانی که قائل به جدایی حوزه دین از سیاست هستند و یا بر این باورند که فقه شیعه از سیاست به دور بوده است و یا فیلسوفان و فقیهان شیعی در گوشه عزلت زیسته‌اند و به مباحث سیاسی توجه نداشته‌اند و یا اینکه اسلام فلسفه سیاسی ندارد، ادعای این تحقیق آن است که پیوستگی وثیق اسلام و سیاست به گونه‌ای است که فیلسوفان مسلمان و فقیهان شیعی که نمایندگان فکری اسلام هستند به خوبی توانسته‌اند اندیشه سیاسی اسلام را مطرح کنند.

این تحقیق در سه مجلد و در چارچوب فقه سنی و فلسفه اسلامی به توصیف و تحلیل اندیشه سیاسی متفکران می‌پردازد. آنچه فرا روی شما است جلد سوم از این مجموعه است که با عنوان فرعی «فقه سیاسی شیعه» می‌باشد.

در پایان لازم می‌دانیم از دانشور گرامی و محقق محوری این پژوهش، جناب دکتر محسن مهاجرنیا و تک تک همکارانشان که در تهیه و تدوین این مجموعه نفیس تلاش کرده‌اند تقدیر و تشکر نماییم. همچنین از همه اساتید و صاحب‌نظرانی که در ارزیابی و نظارت بر مقالات همکاری داشته‌اند سپاسگزاری می‌شود. از ریاست محترم پژوهشگاه جناب استاد حجت‌الاسلام و المسلمین حاج آقای رشاد که نقش به‌سزایی در شکل‌گیری مجموعه ایفا کرده‌اند و همه اعضای محترم شورای علمی گروه آقایان دکتر جهان‌بزرگی، دکتر حشمت‌زاده، دکتر تقوی و حجت‌الاسلام مهدوی که در سامان‌یابی

مجموعه بذل عنایت داشته‌اند و سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی که مسئولیت آماده‌سازی، انتشار و توزیع آن را بر عهده دارد، کمال تشکر را داریم.

در خاتمه امیدواریم نظرات و دیدگاه‌های صائب خوانندگان عزیز و علاقمندان به حوزه اندیشه سیاسی اسلام، ما را در اصلاح و تلطیف مجموعه حاضر یاری نماید.

پژوهشکده نظام‌های اسلامی

گروه سیاست